

TALOUSARVIOALOITE 614/2002 vp

Määrärahan osoittaminen lääninhallituksille rikos- ja riita-asioiden sovittelun valtakunnalliseen toteuttamiseen

Eduskunnalle

Suomessa on jo lähes 20 vuotta ollut käytössä rikosten ja riitojen sovittelujärjestelmä. Sovittelussa rikoksentehtyjälle ja uhrille järjestetään mahdollisuus kohdata ja neuvotella asiantuntevan, puolueettoman sovittelijan avustamana rikoksen sovittamisesta.

Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen selvityksen mukaan sovittelun osapuolet ovat yleensä tyytyväisiä siihen, että muutosidonnaisuuksista vapaa sovittelu antaa mahdollisuuden esittää näkemyksiä ja kysymyksiä ja etsiä vastauksia puolin ja toisin. Sovinnollisuuden edistämisellä yleensäkin nähdään olevan suuri merkitys. Edelleen Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen mukaan jopa kahdeksankymmentä prosenttia tehdyistä sovinnoista toteutuu, kun vastaavasti rikosvahingoista tuomituista korvauksista onnistutaan perimään vain noin parikymmentä prosenttia. Prosessina sovittelun kustannukset ovat noin kolmannes vastaavan vahingonkorvausvaatimuksen oikeuskäsittelyn kustannuksista. Sovitteluun pantu panostus säästyy moninkertaisena jo pelkissä prosessikuluissa.

Vapaaehtoisen sovittelun painopiste on nuorten tekemissä rikoksissa. Tutkimusten mukaan sovittelu on ollut merkittävä tekijä nuorten rikoskäyttäytymisen pysäyttäjänä. Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen mukaan rikoksen uusiminen on ollut sovitteluun osallistuneilla nuorilla vertailuryhmää pienempi.

Kriminaalipolitiikan asiantuntijoiden piirissä vapaaehtoisesti, ilman lainsäädäntöä toteutettua

sovittelun käyttöönottoa pidetään yhtenä 1980-luvun merkittävimpänä kriminaalipoliittisena uudistuksena.

Sovittelujärjestelmiä sovellettaessa on tarve kiinnittää huomiota muiden rikosseuraamusten tavoin yhdenvertaisuuskysymyksiin. Kun sovitteluun osallistumiselle voidaan antaa merkitys rikoksen tuomioistuinkäsittelyssä, sovittelupalvelujen epätasainen alueellinen saatavuus on yhdenvertaisuusongelma, johon muun muassa valtakunnansyyttäjä on toistuvasti kiinnittänyt huomiota.

Sosiaali- ja terveysministeriö on valmistellut lakiesityksen sovittelun valtakunnallisesta toteuttamisesta. Käytännössä esityksen mukainen sovittelutoiminta järjestettäisiin niin, että lääninhallitukset tekisivät sopimuksia kuntien tai muiden palveluntuottajien kanssa sovittelun järjestämisestä tietyllä alueella, esimerkiksi seutukunta-kohtaisesti. Laissa säädettäisiin paitsi sovittelutoiminnan hallinnollisesta järjestämisestä ja kustannusten korvaamisesta myös muun muassa sovittelun alasta ja sovittelua järjestettäessä noudatettavista menettelyistä, joista niin ikään ei aiemmin ole ollut laintasoista sääntelyä. Lakiesityksen mukaan sovittelutoiminnan yleinen johto, ohjaus ja valvonta kuuluisivat sosiaali- ja terveysministeriölle. Ministeriön yhteydessä toimisi neuvottelukunta toiminnan valtakunnallista ohjausta, seuranta ja kehittämistä varten.

Esitetyllä tavalla ohjatun sovittelun laajentaminen koko maahan ratkaisee jopa perustuslaillisenä ongelmana nähdyn yhdenvertaisuuden.

Esityksessä ehdotetaan, että sovittelupalvelujen tuottamisesta aiheutuvat kustannukset korvataan valtion varoista. Koska ehdotetun lain mukainen toiminta käynnistyisi vuoden 2003 heinäkuun alussa, toiminnasta aiheutuvat kustannukset on otettava huomioon valtion vuoden 2003 talousarvioesityksessä 500 000 euron suuruusina sisäasiainministeriön pääluokassa.

Edellä olevan perusteella ehdotamme kunnioittaen,

että eduskunta ottaa valtion vuoden 2003 talousarvioon momentille 26.05.21 lisäyksenä 500 000 euroa rikos- ja riita-asioiden sovittelujärjestelmästä lääninhallituksille aiheutuviin kustannuksiin.

Helsingissä 1 päivänä lokakuuta 2002

Erkki Kanerva /sd
Heli Paasio /sd
Matti Saarinen /sd
Raimo Mähönen /sd
Tarja Kautto /sd
Pirkko Peltomo /sd
Kari Rajamäki /sd
Jouko Skinnari /sd
Säde Tahvanainen /sd
Reijo Kallio /sd
Pia Viitanen /sd
Leena Luhtanen /sd
Lauri Kähkönen /sd
Riitta Prusti /sd
Tero Rönni /sd
Arto Seppälä /sd
Risto Kuisma /sd
Ilkka Taipale /sd

Olavi Ala-Nissilä /kesk
Matti Väistö /kesk
Petri Neittaanmäki /kesk
Pekka Nousiainen /kesk
Toimi Kankaanniemi /kd
Anu Vehviläinen /kesk
Veijo Puhjo /vas
Matti Vähänäkki /sd
Kirsi Ojansuu /vihr
Harry Wallin /sd
Sulo Aittoniemi /alk
Mauri Salo /kesk
Annika Lapintie /vas
Susanna Rahkonen /sd
Marjatta Stenius-Kaukonen /vas
Katri Komi /kesk
Rauha-Maria Mertjärvi /vihr